

DE HOF VAN EDENS

Johan van der Wal

'Ik ga uit van de relatie die er tussen landbouw en veeteelt, voeding en gezondheid bestaat. Die relatie wil ik, samen met anderen, verder uitwerken. Ik ben er van overtuigd dat je geen enkele schakel in de natuurlijke kringloop, waarvan niet alleen wijzelf, maar ook de aarde en de gewassen deel uitmaken, aan mag tasten. Als je dat doet tast je de gezondheid van de hele kringloop aan en daarmee dus ook je eigen gezondheid. Zodra je kunstmest en bestrijdingsmiddelen toepast ben je op de verkeerde weg. Wil je de kringloop niet verstoren, dan moet je proberen alle schakels gezond te houden. Dat betekent dat je zowel de grond als wat daaruit voortkomt ongerept moet laten. Daarom proberen we hier op een gezonde bodem een volwaardig product te laten ontstaan.'

Aan het woord is Martien Lankester, één van de zeven boeren rond het Friese terpdorpje Edens (ergens in de Greidhoek tussen Franeker en Bolsward) die miv. dit jaar op biologisch-dynamische wijze de melkveehouderij uitoefenen.

Lankester nam vier jaar geleden het initiatief om de stichting 'De Hof van Edens' op te richten, teneinde z'n doel te bereiken.

Martien Lankester kan terecht als de drijvende kracht achter het initiatief worden beschouwd. Hij voelt zich zeer verbonden met de natuur; naast het vak van boer oefent hij ook nog dat van natuurarts uit. Vanuit die positie tracht hij te werken aan het gezondhouden van de aarde, de voeding en de mens.

Martien: 'Ik heb een normale, medische studie gedaan. Maar omdat ik inzag dat in de medische wetenschap veel mogelijkheden tot preventie blijven liggen, heb ik me verdiept in de geneeswijze met natuurlijke middelen. Daar toe heb ik oa. opleidingen gevolgd in België en

Engeland. Ook akupunctuur is me niet vreemd. Ik probeer de nadruk te leggen op het belang van een gezonde, volwaardige voeding'.

De patiënten die van Martiens deskundigheid gebruik willen maken, komen uit heel Friesland. Veelal is men stukgelopen op de 'gangbare' medische wetenschap en ziet men een natuurarts als een laatste redmiddel. Martien behandelt zijn patiënten met kruiden en homeopatische middelen. Ook maakt hij gebruik van volwaardige voedingsmiddelen en geeft hij adviezen hoe men zich anders en beter kan voeden dan met de produkten van de westerse welvaartsmaatschappij. Verder is de akupunctuur een door hem toegepaste therapie.

Martien: 'Ik ga er in mijn werk als arts vanuit dat je beter kunt proberen je patiënten duidelijk te maken dat een goede gezondheid miv. volwaardige voeding moet worden behouden, dan naar verbeteringen te streven in de methode van ziektegenezing. Voorkomen is beter dan genezen en daarom ben ik vooral preventief bezig. De relatie tussen biologisch-dynamische landbouw en gezondheid probeer ik zo uit te werken'.

De bd-methode

De bd-methode gaat er vanuit, dat de mens verantwoordelijk is voor de aarde als draagster van alle kuituur. Daar vloeit uit voort,

dat men moet zorgen de grond levend te houden. Dat is te bereiken door het leven in de grond op te bouwen of op peil te houden door voortdurende toevoer van natuurlijke organische stoffen als stalmest en kompost. Als hulpmiddelen worden speciale kruiden en mestpreparaten gebruikt. Hiermee kunnen de talloze levende organismen die in de grond voorkomen, zich voeden. Het resultaat van hun levensverrichtingen is dat er uiteindelijk een vruchtbare, poreuze en humeuze grond ontstaat waarin de plantenwortels goed groeien en waaruit ze goed voedingsstoffen kunnen opnemen. Een volwaardig product is dan de eindfase.

Op die basis ging Martien Lankester vier jaar geleden als veehouder in Edens aan de slag. De autochtone boeren vonden het aanvaardbaar maar niets wat hij deed. Als hij op het land aan het hooien was, kwamen er van kollega's opmerkingen als: 'Je haalt er toch nog aardig wat hooi af'. Maar na verloop van tijd bleek men er toch wel wat méér in te zien. De eerste gezamenlijke activiteit bestond eruit, dat vier boeren samen met Martien, een landbouwvoorlichter en een bd-voorlichter de mogelijkheid gingen onderzoeken om gezamenlijk een kaasmakerij op bd-basis te stichten. Die kwam er echter niet, omdat het uiteindelijk een té intensieve activiteit bleek te zijn.

Maar intussen was er heel wat 'aangezwengeld'. Ook de provincie Friesland kreeg interesse; de bd-voorlichter en Martien legden contact met een groep van 12 veehouders in de omgeving, zg. 'bussenboeren'. Door de koöperatieve melkfabriek 'De Takomst' in Dronrijp werd nl. geëist, dat iedereen die na 1 januari van dit jaar melk aan haar fabriek levert een melktank aanschaf op z'n boerderij. De tank wordt dagelijks door een tankauto leeggezogen die

de melk vervolgens bij de fabriek aflevert.

Alternatief voor melktanks

De 12 boeren beseften echter, dat de aanschaf van zo'n tank plus de bijbehorende koelininstallatie en een geschikte bedrijfsruimte op de boerderij een fikse investering van hen zou vereisen. Een investering die beduidend hoger zou liggen dan die welke nodig is voor de nu overbodig geworden melkbussen. Daar komt bij, dat de ene investering de andere uithaalt. Om de kosten van de tank terug te verdienen is men gauw geneigd de veestapel uit te breiden. Wil men efficiënt werken, dan dient zich de noodzaak van een ligboxenstal aan.

Al die uitbreidingen hebben tot gevolg, dat er ook een intensiever gebruik van de graslanden zal worden gemaakt. Sloten zullen rechtgetrokken of gedempt moeten worden, de grasmat zal een hogere opbrengst moeten opleveren, hoogteverschillen zullen weggewerkt moeten worden. Allemaal zaken die het natuurlijke milieu waarin een bedrijf wordt uitgeoefend, niet ten goede komen. Martien: *'Zes boeren besloten uiteindelijk samen met mij mee te doen in een nieuw op te richten bd-koöperatie'.*

Dat hield in, dat ze minder intensief gingen weiden dan voorheen. Ook mag er uiteraard geen kunstmest meer gebruikt worden. In de overgang van de gangbare naar de bd-maniër betekent dit, dat er eerst chilisalpeter en natuurfosfaat gestrooid moest worden om de grond geschikt te maken. Wat de veebezetting betreft: op een bedrijf dat volgens de gangbare manier wordt gevoerd is de dichtheid al gauw 2 à 3 grootvee-eenheden per ha, terwijl dat op een bd-bedrijf ongeveer 1,6 grootvee-eenheden per ha. is. Een melkoe is één grootvee-eenheid, een kalf een kwart en een pink een halve. Dat betekende

natuurlijk een lagere produktie dan de boeren voordien gewend waren te halen, maar de melk is van een dusdanige kwaliteit dat er hogere prijzen voor betaald worden. We streven naar het instandhouden van hetzelfde inkomen en dat is ook mogelijk als je bedenkt dat voor de melk uit de gangbare veehouderij 62 cent per liter, en voor bd-melk 84 cent netto betaald wordt.

Bd-melk

Om de melk, geproduceerd volgens de bd-methode kwijt te kunnen, hebben de boeren contact gelegd met een melkfabriek in het Noordhollandse Limmen. Daar is al geruime tijd een produktieband in gebruik voor het verwerken van bd-melk. Er is overeengekomen, dat ook de melk uit Edens daar verwerkt zal worden. Driemaal per week rijdt er vanuit Limmen een melkauto naar Grijpskerk in Groningen, waar eveneens bd-melkveehouders actief zijn. De auto keert tot nu toe slechts half vol geladen naar Limmen terug, waardoor er een mogelijkheid is de melk die rond Edens is geproduceerd, mee te nemen.

Het probleem voor de boeren was alleen, hoe hun melk op te slaan. Daar zou toch een koeltank voor nodig zijn. Men besloot gezamenlijk een groot model in gebruik te nemen. Voor de financiering daarvan trachtte men interesse te kweken bij de particuliere natuurbescherming. Uiteindelijk stelde de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland een lening van f 50.000,- beschikbaar en stelde zich garant voor een bedrag van f 200.000,-. De melktank en koelininstallatie zijn inmiddels aangeschaft, en worden half mei na het begin van de weideperiode in gebruik genomen. Op het industrieterrein van Wommels verrijst een lokaal waar de installatie in ondergebracht

zal worden. In Limmen wordt uit de bd-melk konsumptiemelk en karnemelk geproduceerd, die onder het merk Biodijn overal verkrijgbaar is.

De praktijk

De zeven boeren van 'De Hof van Edens' hebben samen 130 ha grasland in gebruik. Het totale aantal melkkoeien dat erop geweid wordt, bedraagt 150. Voor het beheer van de melktank wordt een aparte stichting in het leven geroepen. Dat is financieel gezien voor de boeren veiliger, want mócht er iets mis gaan dan zal hooguit die stichting door een faillissement getroffen kunnen worden. Daarnaast komt er een koöperatieve vereniging, die het lokaal en de daarin ondergebrachte installatie gaat exploiteren.

Men probeert op het bedrijf van 'De Hof van Edens' zo milieuvriendelijk mogelijk te werk te gaan. Voor het werk op het land wordt als dat even kan van paardenkracht gebruik gemaakt. Toch tracht men alles zo praktisch en efficiënt mogelijk te beheren.

Martien: *'Niet iedereen kan nog overweg met paarden. Daarom zie je hier ook nog wel eens een traktor op het land. En als we ons hooi op tijd binnen moeten hebben omdat er slecht weer dreigt, schakelen we ook nog wel eens een loonbedrijf in. De praktijk gebiedt ons nu eenmaal ook de beschikbare financiën in de gaten houden. We kunnen ons geen misoogsten permitteren. Maar al met al ben ik tevreden. Ondanks alle financiële haken en ogen die aan het experiment vastzitten, heb ik toch het gevoel dat we ons doel bereiken. Maar het kost veel energie. Voor een kwart voel ik me organisator, voor de helft dokter en voor een derde boer. Reken maar uit...'*